

USAID
ВІД АМЕРИКАНСЬКОГО НАРОДУ

Фонд Східна Європа

Просвітницькі центри при парламентах (досвід країн Європейського Союзу, Австралії, Канади, Сполучених Штатів Америки та Великої Британії)

Інформаційна довідка, підготовлена Європейським
інформаційно-дослідницьким центром

Європейський інформаційно-дослідницький центр створено з метою надання народним депутатам України інформації, яка може бути використана ними у законотворчій діяльності. Діяльність Європейського інформаційно-дослідницького центру здійснюється в рамках програми USAID "Рада: підзвітність, відповідальність, демократичне парламентське представництво", що виконується Фондом "Східна Європа". Більше про центр на сайті <http://euinfocenter.rada.gov.ua/>

Парламенти розглянутих країн активно проводять просвітницькі заходи, спрямовані на ознайомлення громадськості з власною діяльністю. У деяких країнах для цього створено **спеціальні парламентські освітні центри** (Австралія, Велика Британія). В інших країнах за організацію просвітницьких заходів відповідають **структурні підрозділи апарату** (Служба зв'язків з громадськістю в Хорватії, Інформаційний відділ у Швеції, Офіс комунікацій секретаріату Сейму в Польщі).

Основними напрямками просвітницької роботи є: екскурсії, семінари, виставки, віртуальні тури, навчальні поїздки. Для учнів та вчителів передбачено спеціалізовані навчальні програми (Австралія, Нідерланди, Італія). Молодь може брати участь у програмах стажування (Хорватія, Польща) та молодіжному парламенті (Швеція).

РЕСПУБЛІКА ХОРВАТІЯ

З метою покращення комунікації між громадянами і парламентом Республіки Хорватія (далі – Сабор), а також ознайомлення громадськості з історією та поточною роботою парламенту **Служба зв'язків з громадськістю** організовує програму стажування, навчальні програми для шкіл, екскурсії, відвідування пленарних засідань та дні відкритих дверей.¹

1. Програма стажування в парламенті

Програма стажування організована для студентів, які навчаються за спеціальностями «Право» та «Політологія». Метою програми стажування є покращення комунікації з молодими громадянами та зміцнення довіри до парламенту. Інтерни допомагають своїм наставникам (членам парламенту), зокрема:

- опрацьовують проекти законів
- готують матеріали до засідань
- досліджують законодавство інших країн
- займаються моніторингом засобів масової інформації
- допомагають у спілкуванні з виборцями (робота на сайті члена парламенту, листування, пряме спілкування з громадянами)

Стажування триває з 15 вересня по 15 липня. Інтерни зобов'язані відвідувати профільні семінари та щотижневі зустрічі з координатором програми. Після завершення стажування інтерни отримують відповідне свідоцтво.²

2. Навчальні програми для школярів

Навчальний проект **«Бути представником в парламенті Хорватії»** організовується **Службою зв'язків з громадськістю** спільно з **Агентством з навчання та освіти** для учнів початкових шкіл.³ Учасникам програми пропонується спробувати себе в ролі членів парламенту та запропонувати шляхи вирішення важливих суспільних проблем. Мета проекту – виховати політично активне покоління.⁴

У рамках реалізації проекту **«Громадянська освіта на місцях»** учні представляють парламенту власні активності та розповідають про життя у своїх громадах.⁵

Імітаційна сесія парламенту організовується **Службою зв'язків з громадськістю** спільно з **Агентством з навчання та освіти** для учнів шкіл. Проект спрямований на підвищення рівня знань про парламент Республіки Хорватія.⁶

¹ Citizens Service [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sabor.hr/citizens-service0001>.

² O programu volontiranja u Hrvatskome saboru [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2NEpml9>

³ Smotra „Da sam zastupnik/zastupnica u Hrvatskom saboru” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2J7Kqgo>

⁴ Smotra „Da sam zastupnik/zastupnica u Hrvatskom saboru” [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2J7Kqgo>

⁵ Smotra projekata "Građanski odgoj na djelu". [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sabor.hr/smotra-projekata>

Служба зв'язків з громадськістю парламенту та Агентство з навчання та освіти також проводять **онлайн-вікторину «Як добре ви знаєте парламент?»** для учнів початкових та середніх шкіл. Метою вікторини є перевірка знань учнів про історію та діяльність парламенту, а також заохочення школярів до ознайомлення з основними аспектами роботи Сабору.⁷

3. Екскурсії до парламенту

Гіди проводять групові екскурсії та ознайомлюють відвідувачів з історією та особливостями роботи парламенту.⁸ Передбачено різні за тривалістю та тематикою екскурсії:

- ✓ розповідь про парламент (30 хвилин)
- ✓ розповідь про парламент з відвідуванням пленарного засідання (60 хвилин)
- ✓ відвідування пленарного засідання

Під час екскурсії поширюються буклети, підготовлені Службою зв'язків з громадськістю. Буклети містять інформацію про історію та діяльність парламенту.⁹

4. День відкритих дверей

День відкритих дверей в Саборі проводиться двічі на рік:

- 30 травня (День парламенту Республіки Хорватії)
- 8 жовтня (День незалежності Республіки Хорватії)

Під час Дня відкритих дверей громадяни можуть відвідати парламент без попередньої реєстрації та оглянути приміщення, які не входять до програми постійних екскурсій.¹⁰

5. Бібліотека парламенту

Бібліотека була заснована в 1861 році, вона є окремим підрозділом Секретаріату парламенту. Бібліотека надає послуги переважно членам парламенту та працівникам Секретаріату, співробітникам Конституційного Суду, Уряду та Управлінню Омбудсмена. Видання, які знаходяться в бібліотеці, також можуть використовуватися зовнішніми користувачами для науково-дослідницької роботи.¹¹

РЕСПУБЛІКА ПОЛЬЩА

Серед просвітницьких заходів нижньої палати парламенту Республіки Польща (далі – Сейм) варто виокремити міжнародну програму стажування для молоді. Також **Секретаріат Сейму** з метою ознайомлення з історією та поточною роботою парламенту організовує екскурсії, відвідування пленарних засідань, пропонує відвідати ознайомчий сайт Сейму та парламентську бібліотеку.

1. Програма стажування в парламенті

Міжнародна програма парламентських стажувань – це програма, яка надає молодим громадянам (віком до 30 років) Федеративної Республіки Німеччина, Республіки Грузії, Литовської Республіки, Латвійської Республіки, Угорщини, Румунії, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Канади та України можливість взяти участь у політичному і парламентському житті Республіки Польща.¹²

⁶ Similirana sjednica Sabora za učenike srednjih škola [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2L0Tjxh>

⁷ Online kviz natjecanje "Koliko poznaješ Hrvatski sabor?" [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2u6Yty2>

⁸ Posjeti Hrvatskome saboru [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sabor.hr/posjeti-saboru>

⁹ Publikacije [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sabor.hr/publikacije>

¹⁰ Dan otvorenih vrata Hrvatskoga sabora [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sabor.hr/dan-otvorenih-vrata>

¹¹ Korisnici [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.sabor.hr/korisnici>

¹² Opis programu [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://mpsp.sejm.gov.pl/program/>

Учасники програми стажування працюють під керівництвом члена Сейму у відповідному комітеті. Програма реалізується Секретаріатом Сейму спільно з Варшавським університетом. Учасники програми отримують стипендію у розмірі 1800 злотих на місяць з коштів Канцелярії Сейму. Крім цього, учасникам програми надається житло, передбачено відшкодування транспортних витрат, страхування від нещасних випадків, страхування медичних витрат тощо.¹³

2. Ознайомчий сайт

Створено окремий сайт для ознайомлення громадськості з історією Сейму та його функціями. На сайті є можливість переглянути та завантажити фільм «Парламент Польщі – традиції та сучасність».¹⁴ Також створено окремий ресурс для віртуального відвідування Сейму.¹⁵

3. Екскурсії до парламенту

Офіс комунікацій Секретаріату Сейму пропонує екскурсії, які супроводжуються лекціями про історію та сучасну діяльність парламенту Республіки Польща. Тривалість екскурсії – 30-60 хвилин. Групи відвідувачів не повинні перевищувати 50 осіб. Для кожної групи передбачено навчальні матеріали, які можна отримати в **Інформаційному пункті Сейму**.¹⁶

4. Відвідування засідань

Відповідно до правил Сейму, засідання парламенту Республіки Польща повинні бути відкритими. Тому особа, яка має намір реалізувати це право, зобов'язана отримати разову картку, видану **офісом Маршала Сейму**. Для видачі карти необхідно мати при собі посвідчення особи з фотографією.¹⁷

5. Бібліотека парламенту

Відвідувати Бібліотеку Сейму та використовувати її фонд можуть:

- органи Сейму та парламентські клуби
- організаційні підрозділи Секретаріату Сейму
- члени Сейму та Сенату, Конституційного трибуналу і Державного трибуналу
- співробітники Секретаріатів Сейму та Сенату, Бюро Конституційного трибуналу
- співробітники офісів членів та парламентських клубів
- інші наукові та професійні установи¹⁸

¹³ Opis programu [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://mpsp.sejm.gov.pl/program/>

¹⁴ Poznaj Sejm Rzeczypospolitej Polskiej [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://opis.sejm.gov.pl/pl/>

¹⁵ Sejm Rzeczypospolitej Polskiej [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2m4NZe7>

¹⁶ Zwiedzanie Sejmu [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.sejm.gov.pl/Sejm8.nsf/page.xsp/zwiedzanie_sejmu

¹⁷ Obserwowanie obrad Sejmu [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2JaxoPn>

¹⁸ Regulamin Obsługi Użytkowników W Bibliotece Sejmowej [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2Ja9fls>

Серед заходів, що інформують про діяльність парламенту Естонської Республіки (далі – Рійгікогу), варто виокремити: екскурсії та художні виставки, дні відкритих дверей, відвідування читального залу та парламентського архіву, парламентський магазин.

1. Екскурсії та художні виставки

Для охочих відвідати парламент передбачено:

- **індивідуальні екскурсії** (естонською та англійською мовами)
- **групові екскурсії** (естонською, англійською або російською мовами; розмір групи – не більше 35 осіб)¹⁹

Групи можуть обрати різні за тривалістю та тематикою екскурсії:

- ✓ **Замок Тоомпеа та робота парламенту.** Екскурсія для дорослих, тривалість – 40-60 хвилин. Основний акцент – історія замку, структура і робота парламенту.²⁰
- ✓ **Парламентаризм в Естонії.** Екскурсія для учнів шкіл, тривалість – 40-45 хвилин. Основний акцент – принципи роботи парламенту.
- ✓ **Півгодини у парламенті.** Основний акцент – визначні пам'ятки замку Тоомпеа, принципи роботи парламенту.
- ✓ **Екскурсія для дітей.** Тривалість – 50-60 хвилин. В ігровій формі дітям розповідають про роботу і завдання естонського парламенту.

Спілка художників Естонської Республіки та **Секретаріат Рійгікогу** організовують виставки в художньому залі замку Тоомпеа. Зокрема, проводяться виставки картин, фотографій, скульптур та відеоінсталяції.²¹

2. День відкритих дверей

Щороку 23 квітня у парламенті проводиться День відкритих дверей. У цей день можна ознайомитися з роботою парламенту, архітектурою замку Тоомпеа, робочими приміщеннями Спікера Рійгікогу та з іншими представницькими приміщеннями замку. Також можна зустрітися з членами парламенту, відвідати відкриті засідання, взяти участь у засіданні парламенту.²²

3. Відвідування парламентського читального залу

У читальному залі зберігаються публікації і довідники із законотворчості та державного управління, естонська та зарубіжна преса. Читальний зал обслуговує членів та Секретаріат Рійгікогу, а також працівників інших державних установ та читачів Національної бібліотеки Естонії. Передбачена можливість опрацювання літератури читального залу за його межами, книги видаються терміном на 30 днів.²³

4. Парламентський магазин

Парламентський магазин був відкритий у співпраці між **Естонським історичним музеєм** та **Секретаріатом Рійгікогу**. У магазині можна придбати сувеніри з символікою Рійгікогу, книги про історію та культуру Естонії, листівки, сувеніри тощо.²⁴

¹⁹ Екскурсии и гиды [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2zwNKCm>

²⁰ Замок Тоомпеа и здание Рийгикогу [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2NGf1VZ>

²¹ Художественный зал и выставки [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2MXVLSk>

²² День открытых дверей [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2zqpykW>

²³ Посещение парламентского читального зала [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2m4MAUR>

²⁴ Парламентский магазин [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2zpfizB>

У Бундестазі немає спеціального просвітницького центру. **Відділ по роботі з громадянами** проводить ряд заходів, спрямованих на залучення громадян до діяльності парламенту.

1. Відвідування парламенту

Відвідування куполу та тераси будівлі парламенту безкоштовне за умови попередньої реєстрації (через онлайн-форму або факс).²⁵

- ✓ За бажанням відвідувачі можуть використовувати 20-хвилинний аудіо-гід для дорослих або дитячий аудіо-гід
- ✓ Для людей з порушеннями слуху/зору надається спеціальний відео/аудіо супровід

2. Екскурсії до парламенту

Екскурсії проводяться безкоштовно за попередньою письмовою реєстрацією. Тривалість екскурсій – 90 хвилин, екскурсійна група складає не більше 25 осіб.

- *Екскурсія будівлею парламенту.* Основний акцент – історія та архітектура будівлі. Екскурсія не може проводитись під час засідань парламенту. Час екскурсії – щоденно о 10.30, 13.30, 15.30, 18.00.
- *Екскурсія про діяльність парламенту.* Основний акцент – історія та розвиток парламентаризму. Час екскурсії – щоденно о 9.00, 10.30, 12.00, 13.30, 15.00.
- *Сімейні екскурсії* проводяться для батьків з дітьми від 5 до 14 років. Час екскурсії – субота, неділя та святкові дні о 10.00, 12.30 та 14.30.²⁶

3. Відвідування пленарного засідання можливе під час пленарного тижня після відповідної реєстрації (безкоштовно).²⁷

4. Програми та можливості для учнів

- ✓ *Екскурсії Бундестагом для дітей віком від 5 до 14 років.* Максимальна чисельність групи – 25 осіб (заявка на реєстрацію групи надсилається електронною поштою)
- ✓ *Для учнів 7 та 8 класів* пропонується 2-годинний тур «Німецький Бундестаг»
- ✓ *Для учнів 9 та 10 класів* створено 3-годинний тур «Ваш парламент». Тур включає вікторину про політичну систему ФРН, екскурсію будівлею парламенту. Особливістю туру є зустріч із членом парламенту.
- ✓ *Гра для підлітків «Вивчаємо парламентську демократію».* У програму входить екскурсія, обід та можливість відвідати купол парламенту. Гра проводиться щопонеділка та щовівторка з 8 до 14 години. Передбачено групи на 25-45 осіб.
- ✓ *«Молодь і парламент».* Щороку в червні більше 300 молодих людей з усієї Німеччини можуть спробувати себе в ролі парламентаріїв та протягом чотирьох днів розробити власні законодавчі ініціативи.²⁸

5. Виставки у парламенті

Виставки проводяться з метою залучення громадськості та створення соціального діалогу. Основними видами виставок є:

- парламентсько-історичні виставки
- політико-парламентські виставки
- мистецькі виставки²⁹

²⁵ Dach-Terrasse und Kuppel des Reichstags-gebäudes [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2dUMfkC>

²⁶ Besuch und Führungen [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2Bugp6E>

²⁷ Besuch einer Plenarsitzung [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundestag.de/besuche/besucheinerplenarsitzung>

²⁸ Angebote für Kinder und Jugendliche [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2KJn3PL>

6. Проект «Бундестаг у вашому регіоні»

Інфобус Бундестагу щороку формує маршрути по всій країні, щоб інформувати громадян в регіонах про роботу німецького парламенту. Інформація щодо маршруту автобуса публікується на сайті Бундестагу. Інфобус перевозить стенди з інформаційними матеріалами та може вмістити до 30 осіб. Інфобус складається із: закритої сцени, окремої кімнати для проведення засідань, дитячого куточка.

7. Семінари³⁰

- *Парламентський семінар «Бундестаг Німеччини».* Семінар проходить на пленарному тижні із середи по п'ятницю, кількість слухачів від 10 до 35 осіб. Семінар також включає 30-хвилинну дискусію з членом парламенту.
- *Семінар для вчителів* призначений для вчителів політології, географії та історії. Семінари включають зустрічі з членами комітетів, участь в парламентському засіданні та екскурсію. Відбір учасників відбувається на конкурсній основі.
- *Семінари для студентів-журналістів* включають зустрічі з представниками парламенту та прес-служби. Склад групи – до 20 осіб.³¹

КОРОЛІВСТВО ШВЕЦІЯ

У парламенті Швеції не створено спеціального просвітницького центру. Організацією екскурсій та інших заходів займається **Інформаційний відділ**.

1. Вихідні та літні екскурсії будівлею парламенту проводяться із середини вересня по червень. Мови – шведська та англійська. Екскурсії проводяться безкоштовно.

2. Екскурсії для організацій та шкіл проводяться із середини вересня по червень та потребують попередньої реєстрації групи (10-30 осіб). Учні 7-9 класів можуть провести один день у парламенті в рамках семінару з демократії.

3. Курси для вчителів, метою яких є поглиблення знань щодо діяльності парламенту.³²

4. Навчальна поїздка для учнів середніх шкіл

Клас відвідує парламент та інші приміщення, які є важливими для процесу законотворення. Учні також мають можливість поспілкуватися з представниками парламенту. Навчальна поїздка потребує попередньої реєстрації. Є можливість отримати грант на відшкодування витрат, пов'язаних із трансфером.³³

5. Навчальні матеріали

Навчальні матеріали є безкоштовними та можуть бути додатково замовлені для класів. Всі матеріали також доступні в форматі pdf і можуть бути вільно завантажені.

6. Веб-гра Rixdax дає можливість перевірити знання щодо історії та роботи парламенту (гра оновлена на період 2014-2018 років).³⁴

7. Молодіжний парламент

Учні середніх шкіл можуть спробувати себе в ролі члена парламенту на один день. Молодіжний парламент збирається раз на рік.³⁵

²⁹ Ausstellungen des Deutschen Bundestages [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2u8kpZl>

³⁰ інформація, щодо вартості не надається

³¹ Seminare [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.bundestag.de/besuche/seminar>

³² Kurser för lärare [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.riksdagen.se/sv/larare/kurser-for-larare/>

³³ Studiebesök för gymnasiet [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.riksdagen.se/sv/larare/studiebesok-for-gymnasiet/>

³⁴ Studiematerial [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.riksdagen.se/sv/larare/studiematerial/>

У парламенті Королівства Нідерландів не створено спеціального просвітницького центру. Екскурсії проводяться за участі компанії ProDemos. Парламент також проводить ряд інших заходів для громадян.

1. Відвідування засідань парламенту

Відвідати засідання парламенту можна безкоштовно у вівторок, середу та четвер. Реєстрація не передбачена.

2. Екскурсії до парламенту

Екскурсії організовуються за участі ProDemos Visitor Center. Кожній екскурсії передуює відео-презентація. Вартість екскурсії залежить від обраної програми.

3. Екскурсії онлайн

На сайті парламенту створений онлайн-тур будівлею Сенату.³⁶

4. Навчальні програми для учнів

ProDemos спільно з Будинком за демократію та верховенство права пропонує безкоштовну навчальну програму для учнів в Гаазі. Метою програми є надання учням інформації про політичний процес у країні, демократію та верховенство права.

ІТАЛІЙСЬКА РЕСПУБЛІКА

У парламенті не створено спеціального просвітницького центру. Для інформування громадян при Сенаті працює Інформаційний центр та медіа-бібліотека.

1. Відвідування засідання Сенату

Відвідування є безкоштовним та можливе лише за попередньої реєстрації. Для цього необхідно відправити запит факсом або на електронну пошту.³⁷

2. Навчальні програми для учнів

Сенат у співпраці з Міністерством освіти розробляє програми для шкіл. Пропонуються курси для дітей початкової та середньої шкіл. Студенти та викладачі можуть брати активну участь у веб-ініціативах.³⁸

3. Віртуальна екскурсія

Віртуальна екскурсія дозволяє відвідати Палаццо Мадама і Палаццо Джустініні за допомогою смартфонів, планшетів та комп'ютерів. Можна обрати власний маршрут або використати функцію автоматичної подорожі. Мови – італійська та англійська.³⁹

4. Інформаційний центр та медіа-бібліотека

Основною метою є надання відповідей на запити щодо діяльності Сенату.⁴⁰ Центр працює з понеділка по п'ятницю (9.00-17.00) та надає такі основні документи:

- стенограми
- тексти законопроектів
- бюлетені скликань комісій

³⁵ Ungdomens riksdag [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.riksdagen.se/sv/larare/ungdomens-riksdag/>

³⁶ Rondleiding [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.eerstekamer.nl/begrip/rondleiding>

³⁷ Assistere alle sedute [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.senato.it/4282?voce_sommario=29&testo_generico=504

³⁸ Il Senato e le scuole [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://www.senato.it/4189?testo_generico=1024

³⁹ Visita virtuale [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://www.senato.it/4610>

⁴⁰ Centro di In-Form [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.senato.it/leg18/3190>

- інші документи, що стосуються діяльності парламенту⁴¹

Матеріали щодо історії та діяльності Сенату поширюються безкоштовно. На платній основі надаються публікації, видані Сенатом. Ці документи можна придбати у центрі або замовити поштою (факсом чи електронною поштою), попередньо сплативши замовлення. Вартість таких матеріалів становить:

- до 16 сторінок – 1 євро за документ
- від 16 до 32 сторінок – 2 євро
- від 32 до 64 сторінок – 4 євро
- більше 64 сторінок – 4 євро (0,05 євро за кожну сторінку після 64)^{42,43}

АВСТРАЛІЯ

При парламенті працює **Освітній центр**,⁴⁴ який підпорядковується та фінансується Палатою Представників та Сенатом. Цільова аудиторія – вчителі; учні; студенти, які навчаються на державних службовців; громадяни. Центр надає послуги:⁴⁵

1. Проведення відеоконференцій для учнів. Теми конференцій:

- як парламент приймає закони
- обов'язки членів Палати громад
- формування уряду та його контроль парламентом

Максимальний розмір групи – 35 учнів (5-12 класи). Тривалість – 30-60 хвилин. Конференції проводяться безкоштовно з використанням платформи Cisco Bridge.

2. Навчальні програми для учнів та вчителів

Для вчителів надається план навчальних програм, який охоплює:

- віртуальну екскурсію до будинку парламенту⁴⁶
- відео про парламент
- план лекції-гри для 3-4 класів початкової та середньої школи

Можна також розробити власний урок, використовуючи матеріали, які підготували експерти центру (тези, плани лекцій, ігри, відео). Вчителі можуть вільно завантажувати необхідні матеріали.⁴⁷

3. Розробка та розміщення на сайті матеріалів для вчителів та учнів:

- плани лекцій (наприклад, серія лекцій про парламент включає 12 уроків з п'яти тем: представництво громадян у парламенті, прозорість влади, робота виконавчої влади, законодавство та конституція)
- плани для проведення ігор, які відтворюють роботу парламенту, розробку та обговорення законопроектів
- анімаційні онлайн-ігри про роботу парламенту
- конституція Австралії в інтерактивній формі
- порівняння політичних систем Австралії та США
- тести, кросворди для перевірки своїх знань та ін.

⁴¹ Le domande più frequenti sulla Libreria - Centro di informazione e documentazione istituzionale al pubblico [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.senato.it/leg18/3202?faq=37>

⁴² вказані дані ціни застосовуються також до парламентських документів, надрукованих Інформаційним архівом Сенату на веб-сайті

⁴³ Modalità di acquisto degli atti e documenti parlamentari [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2um84At>

⁴⁴ Parliamentary Education Office [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2Jaxh68>

⁴⁵ Parliamentary Education Office [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2Jaxh68>

⁴⁶ Віртуальна екскурсія по будинку Парламенту Австралії [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <http://virtualltour.aph.gov.au/#>

⁴⁷ Links for Australian Curriculum [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2Jaxh68>

4. Експерсії до будинку Парламенту

Експерсії до будівлі парламенту є безкоштовними (якщо у цей день немає засідання). Експерсії під час засідання парламенту коштують 15 доларів, а спеціалізовані – 25 доларів (наприклад для студентів, які навчаються на державних службовців). Для школярів усі експерсії безкоштовні.⁴⁸

КАНАДА

Освітнього центру при парламенті немає. **Бібліотека при парламенті** розробляє матеріали та курси для вчителів, проводить експерсії.⁴⁹ Цільова аудиторія – вчителі, школярі, студенти. Бібліотека надає такі послуги:

1. Курси для вчителів про роботу парламенту

Тривалість курсів – 1 тиждень, вартість – 500 доларів. Під час навчання проводяться зустрічі з політичними експертами, журналістами, лобістами, парламентарями, Спікерами Палати громад та Сенату.

2. Навчальні матеріали

На сайті парламенту для вчителів розміщені плани лекцій, публікації, навчальні матеріали, завдання для перевірки знань тощо.⁵⁰

3. Ігри для учнів:⁵¹

- ігри про історію Парламенту та державний устрій Канади
- етапи законопроектної діяльності на основі розробки власного законопроекту
- симуляція роботи в парламентських комітетах (учні імітують роботу в комітетах, пропонують та вносять зміни до законопроектів)

4. Оглядові експерсії для учнів до парламенту.⁵²

5. **Бібліотека** також пропонує роботу на неповний день для студентів, які працюють гідами у парламенті.⁵³

СПОЛУЧЕНІ ШТАТИ АМЕРИКИ

При Конгресі немає освітнього центру. Освітні послуги для громадян надають різні структури парламенту.

1. Центр експерсій до Капітолію

Фінансується за державні кошти та підпорядковується Палаті Представників.⁵⁴ Центр надає наступні послуги:

- ✓ **Безкоштовні експерсії до Капітолію.** Забронювати тур можна особисто або через офіс члена парламенту, який представляє округ. В експерсію входить відвідування історичної

⁴⁸ Visit Parliament [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://www.aph.gov.au/Visit_Parliament/Whats_On

⁴⁹ The physical and administrative setting [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

<http://www.ourcommons.ca/MarleauMontpetit/DocumentViewer.aspx?DocId=1001&Sec=Ch06&Seq=3&Language=E#fnB22>

⁵⁰ TEACHERS INSTITUTE ON CANADIAN PARLIAMENTARY DEMOCRACY [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2L1Nsro>

⁵¹ Classroom activities [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2N6nZdF>

⁵² School tours [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://lop.parl.ca/About/Parliament/Education/school-tours-e.html>

⁵³ You could be a Parliamentary Guide! [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

<https://lop.parl.ca/Employment/Library/GuideProgram/apply-e.html>

⁵⁴ The Capitol Visitor Centre: History, Development, and Funding [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу:

https://www.everycrsreport.com/reports/R42397.html#_Toc319508541

частини будівлі Конгресу. Окремо можна замовити перепустку для відвідування засідань Палати Представників та Сенату.⁵⁵

- ✓ Для **учнів 6-12 класів проводяться екскурсійні програми про** історію та архітектуру Капітолію, законотворчу діяльність парламенту (групи 20-50 осіб, тривалість до 2 годин, реєстрація на жовтень-лютий проводиться у липні).⁵⁶
- ✓ Для **вчителів** експерти центру розробляють та розміщують на сайті плани лекцій, матеріали про роботу Конгресу та матеріали для учнів.⁵⁷

2. Інститут Конгресу – це неприбуткова організація, яка допомагає громадянам зрозуміти діяльність національного законодавчого органу.⁵⁸

- організація конференцій та зустрічей, присвячених вивченню важливих питань політики та стратегічного планування
- стажування в Інституті для студентів університетів та коледжів⁵⁹
- конкурс на найкращі картини від студентів вищих навчальних закладів, переможці якого виставляються в Конгресі протягом року⁶⁰

3. Конкурси для учнів середньої школи

Кожного року Палата представників проводить конкурс серед учнів середньої школи на найкращу програму чи мобільний додаток. Координується конкурс комітетом Конгресу, фінансується *Фондом інтернет-освіти* та приватними пожертвуваннями.⁶¹

СПОЛУЧЕНЕ КОРОЛІВСТВО ВЕЛИКОБРИТАНІЇ та ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ

При парламенті працює Освітній центр, який підпорядковується і фінансується Палатою Представників та Палатою Лордів (у процентному відношенні, яке затверджується на кожний рік).⁶² Центр надає наступні послуги:

1. Офлайн чи онлайн односторонні семінари для вчителів

Семінари – безкоштовні. Під час семінару надається інформація про історію та роботу парламенту. Також передбачено зустріч із парламентаріями.

2. Курси з підвищення кваліфікації на місцях для вчителів (підготовка та проведення уроків політичної грамотності).⁶³

3. Організація Skype-сесії зі Спікером Палати Лордів або Палати Представників для школярів. Група до 50 учнів має можливість за допомогою планшета чи ноутбука поставити питання до гостя. Зустріч проводиться онлайн щочетверга з 9:30 до 10:20.⁶⁴

4. Безкоштовні оглядові екскурсії до Парламенту з аудіо-гідом та гідом у вихідні. Також передбачено тури для людей із проблемами слуху та зору. Забронювати екскурсію можна на сайті або через офіс члена парламенту, який представляє округ.⁶⁵

5. Громадянами будь-якої країни можуть безкоштовно відвідати слухання у комітетах, обговорення законопроектів у палатах, години запитань до уряду.⁶⁶

⁵⁵ Welcome to the U.S. Capitol [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.visitthecapitol.gov>

⁵⁶ Student Programs [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.visitthecapitol.gov/education/student-programs>

⁵⁷ Education [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.visitthecapitol.gov/education/student-programs>

⁵⁸ About Us [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.conginst.org/about/>

⁵⁹ INTERNSHIP PROGRAM [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2JaRWa8>

⁶⁰ Congressional Art Competition [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2zq81JH>

⁶¹ The Congressional App Challenge [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2ubhlvP>

⁶² Parliamentary staffing and services in the United Kingdom [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2Jbo5OV>

⁶³ Training [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.parliament.uk/education/teacher-training-cpd-opportunities>

⁶⁴ Outreach Visits [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.parliament.uk/education/outreach-in-your-school>

⁶⁵ Tours [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.parliament.uk/visiting/visiting-and-tours/tours-of-parliament>

⁶⁶ Watch debates and committees [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2N44NgR>

6. Безкоштовні шкільні екскурсії на теми законотворення, процедури голосування, роботи та історії парламенту, виборчого процесу.⁶⁷

7. Для вчителів експерти центру розробляють:⁶⁸

- матеріали для власного вивчення
- матеріали для учнів
- плани лекцій
- плани ігор
- безкоштовні підручники

Таблиця «Просвітницькі центри при парламентах країн ЄС»

Критерій	Федеративна Республіка Німеччина	Австрійська Республіка	Королівство Нідерландів	Королівство Швеція	Італійська Республіка
Екскурсії будівлею парламенту	Проводяться (безкоштовно)	Проводяться (безкоштовно)	Проводяться на платній та безоплатній основі	Проводяться (безкоштовно)	Проводяться (безкоштовно)
Відвідування пленарного засідання	Можливе	Можливе	Можливе	Можливе	Можливе
Програми та можливості для молоді	Спеціальні екскурсії (наприклад «Молодь та парламент»)	Інформація не надається	Інформація не надається	Екскурсії Веб-гра Rixdax «Молодіжний парламент»	Інформація не надається
Семінари	Проводяться семінари для вчителів та студентів	Інформація не надається	Інформація не надається	Курси для вчителів	Інформація не надається
Виставки	Проводяться за підтримки Бундестагу	Інформація не надається	Інформація не надається	Інформація не надається	Інформація не надається
Інші заходи	Програма «Бундестаг у вашому регіоні»	На сайті парламенту створено сторінку «Пояснення парламентаризму»	Можливість перегляду парламентських документів Онлайн екскурсії	Навчальні матеріали, які можна отримати безкоштовно	Віртуальна екскурсія

Інформацію підготували:

Лариса Неруш, Олена Копил та Олександр Петрошук,
інтерни Програми стажування у ВРУ у 2018 році

⁶⁷ UK schools visit [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://www.parliament.uk/education/visit-parliament-with-your-school>

⁶⁸ Teacher resources and lesson plans [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: <https://bit.ly/2BLTC12>